

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Beati Aloysii Gonzagæ E Societate Iesv,
Ferdinandi S. Rom. Imp. Principis, Marchionis
Castilionensis F. Natu Maximi, Libri Tres**

Cepari, Virgilio

Coloniæ Agrippinæ, 1608

c. 5. De vita, quam instituit, cum in Collegio Romano in studia literarum
incumberet, deq[ue] virtutibus, quibus erat ornatus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43934

eum faceret, Deum tulisse. Eum morbum, tametsi cum grauissimis ijsque continuis doloribus coniunctus esset, mirum quantum patienter, & sereno semper vultu sustinuit, atque in sermonibus, cum ijs qui ad eum visebant, facilem submissumque se in primis gerebat. Vbi ex eo confirmatus est, comperto illud celum minus facere ad eius valetudinem, ac præterea dolores capitis indies ingrauescere, Præpositi Generalis voluntate, cum semiannum Neapoli versatus esset, inde Romam versus iter ingressus est VIII. Idus Maij Anno M. D. LXXXVII.

CAPVT QVINTVM.

DE VITA, QUAM INSTITUIT, cum in Collegio Romano in studia literarum incumberet, deque virtutibus, quibus erat ornatus.

INGentem lætitiã B. Aloysij Romam reditus, cum vniuersæ iuuentuti Collegij Romani, tum ijs præcipuè attulit, qui cum eum in tyronum domo ad ædem D. Andreæ cognouissent, è præstantibus eius virtutum exemplis religiosisque moribus haud mediocrem se fructum capere posse sperabant. neque minus ipse lætabatur, quod Romæ vbi sedes esset summi Societatis

Magi

Magistratus, princeps collegium, atque bonarum artium gymnasium, suorum studiorum cursum porro tenere sibi liceret. Quæ deinceps vsque ad beatum eius vitæ finem explanabo, eorum me maxima quidem parte spectatorem profiteor, quandoquidem eo tempore, cum alijs qui in eodem collegio agitabant, familiaritate illi coniunctus fui, & iam tum, ut in proœmio huius historiæ retuli, hæc ipsa ut monumentis consignarem sedulo obseruare cœpi. Romæ ergo in primæ Philosophiæ studijs progressus, breui tempore quàm præclarè Logicis, Physicisquæ eruditus esset ostendit, tantumquæ in illa humanæ sapientiæ cognitione processit, ut Moderatorum suffragijs ad publicè de more, propositis thesibus, disputandum multo aptissimus iudicaretur. ergo postquam de singulis in Philosophialocis, quæ à Magistris in Scholis tradi solent, sententiam suam typis edidisset, sexto ferè mense quam collegium Romanum erat ingressus, eam aduersus contrà nitentium argumenta palam defendit. Quia verò Illustrissimis Cardinalibus Roboreo, Montisregalensi, Gonzagæ adesse, & differentem audire placuit, non ut ferè à cæteris Societatis hominibus solet in Theologorum, sed in maxima
totius

totius gymnasij exedra disputatum est. Ab omnibus qui aderant ei datus est plausus; sed imprimis Cardinalibus placuit quibus admiratione movebat, quod tam breui, tam infirma valetudine, tantos in scientia progressus fecisset. Iam quando de hac disputatione meminimus, licebit duo quædam de ea adiungere. Alterum, quòd antequam eam ingrederetur, aliquamdiu cunctatus an sui deprimendi, frangendique causa de industria imperitè responderet, cum suo arbitratu neutram in partem statuere auderet, P. Mutium de Angelis, qui id temporis in eo Gymnasio Philosophiam profitebatur, virum non modò eruditione, sed etiam rerum cælestium usu, ac virtute præstantem, qui cum crebra illi solebat esse sermonum de diuinis rebus communicatio, consuluit. Is cum hanc rem allatis rationibus prudenter sanè dissuasisset: tamen inter disputandum, eadem ALOYSIVM suimet despiciendi cupido incessit. Hæsit paullisper pendens animi, donec Patris apud eum momenta valuerunt, illaque cogitatione deposita, quàm posset doctissimè, contradicentium argumenta dissolvere constituit: neque aliter ac constituerat fecit. Alterum, cum pro suo humilitatis

littatis

litatis amore, suas laudes ferre non posset, extitit tamen vnus quidem Doctoris titulo eximius, qui eius theses oppugnaturus, nescio quid de ipsius laudibus genere, ac natalibus præfaretur. eam laudationem tantopere erubuit, vt quotquot aderant non ignari quam ab illa abhorreret, ipsius misericordiam caperent, atque ante alios Cardinalis Montisregalensis ingenium illū pudorem, modestamque verecundiam cum animaduertisset, vehementer illa affici visus est. Cæterum ijs quæ à Doctore illo disputata sunt; sic deinde semper occurrit, vt subiratum animum præferret. Exactis Philosophiæ studijs ad Theologiam proximè traductus est, in qua pluribus Magistris cum Italici tum Hispanici viris doctrina sapientiaque claris, qui iam complures annos id muneris sustinuerant, vsus est. Hos impensè reuerbatur, colebatque: de his nunquam non magnificè loquebatur. nunquam cum illis opinione, sententiaque dissensit: nunquam docendi, dictandique morem, nunquam breuitatem, vel prolixitatem de quæstionibus disserendi, aut quid aliud eiusdem generis notauit. nunquam vllius aduersus opiniones nouas, atque insolentes studij indicium dedit. in vnus D. Thomæ Aquinatis, cuius non modò vitæ sanctitatem singulari pietate prosequeretur.

batur, sed etiam docendi ordinem, atque perspicuitatem, & doctrinam ab errorum periculo semotam amabat vnicè, monumentis acquiescebat. Erat B. ALOYSIO præstans, perspicaxque ingenium, cum eximia iudicij grauitate cõiunctum, id quod & nos perspeximus, & Magistri ipsi prædicabant, de quibus vnus non dubitauit negare, à quoquam sibi discipulorum, præterquam ab ALOYSIO Gonzaga cùm implicatam quandam quæstionem attulisset, curam sibi vnquam iniectam esse præmeditandi, quid percunctantibus, aut contrà disputantibus responderet. Cùm ingenia quantam per valetudinem, imbecillitatemque virium, & Præsidũ volũtatem licebat, in studijs industriã sociabat. Non prius studere aggrediebatur, quã defixis humi genibus Deum adueneratus esset. Studiũ suum, non in variorum auctorũ libris aut cuiusquã nisi Magistri sui cõmentarijs euoluendis, considerandisque ponebat. si quæ ex altera parte ratio in mêtẽ veniret, quam suo Marte refutare non posset, eam cùm annotauisset, extrema deinde parte temporis, quod scholis recolẽdis tributum est, cæterorum omnium quæstionibus explicatis, Magistrum consulebat: nõnunquam verò, cum plura collegisset, quæ dubitationem habere viderentur, certum tempus, quod

quod Magistris minus alienum fore confideret, sumebat, atque ad eorum musæa responsa petitum adibat. Inter consulendum non alio quàm latino sermone utebatur, neq; prius pileū præferre desinebat, quàm caput operire pro imperio compulsus esset. Simul Magister omnem scriptulum euellerat, è vestigio se ad studia recipiebat in cubiculum. Nullum librum, nisi permissu, suafuque Magistrorum sumebat in manus. qua in re quàm illis dicto audiēs esset vel ex hoc intelligas. P. Augustinus Iustinianus eius præceptor, cùm in suo musæo difficilem quendam de prædestinatione nodum roganti expedisset, explicato septimo B. Augustini Tomo, intentoq; in extremum fere de bono perseuerantiæ librum digito, legere iussit, quid ibi vir ille Sanctus de eodem argumento scriptum fecisset. Perlegit totam eam paginam, quæ sibi designata erat, neq; animum induxit, ut ad decem præterea versus, qui in ea auersa librum claudebant, legendos, chartam euolueret. scilicet idcirco quod minimè imperatum esset ut longius progredereetur, & tamen illos versus quod auersi essent, Iustinianus non animaduertat. Cùm domi, tùm in ludo quoties à scholarum accento, quem Bidellum dicunt, id est nego-

negotij dabatur, vel contra alios argumen-
tabatur, vel ijs respondebat, atque ad hæc
eadem, si cui cæterorum minus commo-
dum esset, ad illius arbitrium operam suam
profitebatur. Disputabat acriter, sed mo-
destè. neminem asperiore verbo figere:
non stomachari, non clamorem tolle-
re: non interpellare respondentem, sed
spatium dare, quis esset animi sui sen-
sus planè ostendendi. Dubitatione, &
obscuritate quæstionis sublata ingenuè
sanè assentiebatur, finemque certandi fa-
ciebat. Antequam gymnasij intrandi si-
gnum daretur, atque item indidem do-
mum reuersus, cum ante, tum post me-
ridiem, ædem sacram celebrabat quo-
tidie, sanctissimæ Eucharistiæ adorandæ.
Inter eundum, redeundumque finitis
scholis, tam erat modestis, compositis-
que moribus, vt externos etiam studio-
sos literarum in impluio gymnasij ad
sui aspectum restantes, studio pieta-
tis inflammaret. Præcipuè verò Abbas
quidam exterus, in ea academia Theologicâ
studij cursu perfunctus, eius modestiæ a-
more illectus, non alia quam eius videndâ
gratia ludum frequentabat, neque inter
Scholas vsquam de illo oculos deijciebat.
Minimè verò id mirum videri debet.

si quis

siquidē Præpositus Prouincialis Societatis
 quæ est in Venetis, sic pro Tribunali Pa-
 triarchæ ibidem testatus est, in B. ALOY-
 SIVM videri cadere, quod D. Ambrosius
 scripsit ad illum Psalmi locum. *Qui timēt te
 videbunt me, & letabuntur. Pretiosum est, in-
 quit, videre virum iustum. plerisque enim iusti
 aspectus admonitio correctionis est: perfectiori-
 bus verò letitia. Nimirum. hęc talia efficebat
 in animis intuentium, huius fortunati ado-
 lescentis aspectus. itaque quadrabant in il-
 lum etiam quæ sequuntur. Iusti sanat aspe-
 ctus, & ipsi oculorum radij virtutem quandam
 videntur infundere ijs, qui fideliter eum videre
 desiderant* Quæ omnia noster hic specie ip-
 sa & habitu corporis decentissimo, atque
 ad hominum mentes pietatis, & salutari
 sensu doloris permouendas appositissimo,
 consequbatur. Adde quod solus eius con-
 spectus non alienos modo homines, & Re-
 ligiosos adolescentes Sodales eius, verum
 etiam grauitissimos Sacerdotes admonerat
 officij. itaque coram illo grauitatem quan-
 dam videbantur assumere. neque temere
 cuiquam illo arbitro vllum verbum licen-
 tiis excidebat, nedum leuiter facere aude-
 ret. Dum gymnasium petit, aut inde regre-
 ditur domum, dum scholis, dum disputa-
 tionibus interest, nunquam vel verbum
 cum quoquam siue domestico, seu alieno
 fecille

fecisse compertus est. Usque eò obseruans
 erat legis de silentio. Vbi viderunt præ-
 sides perpetua eum inualetudinē, corpo-
 risque imbecillitate vexari, vetuerunt ne
 in gymnasio dictata scriberet, sed ad id
 librario vteretur. neque verò ipse, qui
 nullum adhuc eius vsum habuerat, dictan-
 tium doctorum vocem scribendi celeri-
 tate assequi potuisset. Paruit ille quidem,
 sed ratus turpe esse in eorum manu, qui ob
 infirmitatem valetudinis aliena opera ad
 scribendum vterentur, esse pecuniam,
 aut vllam eos de pretio operis persoluen-
 do curam sustinere, quod periculum esse
 diceret, ne id varijs delictis paupertatis in-
 tegratam violandi casum daret, ipse id
 negotij refugiens, scriptorem suum, depo-
 sitarium Collegij, cui id muneris iniunctū
 erat, de sua mercede appellatum mitte-
 bat. Scripra sua cuiuis poscenti libens com-
 modabat, neque prius reposcebat, quàm il-
 li sponte reddidissent. Fuit cum Gabriel
 Vasques eius magister, exclusus tempore,
 omnes de Trinitate disputationes anno
 vertente persequi non posset. itaque ijs
 quæ maximè necessaria videbantur tra-
 ditis, quod reliquum erat discipulis ex-
 scribendum dedit. Præsides A L O Y S
 S L O mandant, id sibi à librario præsta-
 ti curet: Is cum præceptoris commen-

R. *scribentium*

tarium perlegisset, omisissis facilioribus,
 ea duntaxat, quæ difficiliora, magis
 que ex usu esse visa sunt, excerpti iubet.
 Rogatus, cur ita faceret: *Quia*, inquit,
pauper sum, paupertatis studio id facio. ne-
que enim decet pauperem, nisi in res necessa-
rias, sumptum facere. Extremis tamen
 suorum studiorum annis, veritus ne quis
 hanc suam à scribendo in scholis vaca-
 tionem aut inanis cuiusdam gloriola,
 aut superuacaneæ commoditatis studium
 interpretaretur, egit cum superioribus,
 uti sibi bonae eorum venia sua manu scri-
 bere liceret. Neque rationes defuerunt,
 quibus quod petebat, haud magno se-
 nè negotio persuasit. Verum ubi præ-
 ceptoris linguam velocitate manus æqua-
 re non potuit; per interualla attende-
 bat quæ dicerentur, ac mox eadem com-
 pendio notabat. à scholis verò, lectis con-
 discipulorum scriptis, inde quicquid ne-
 cessarium ab se prætermisum erat, ad-
 iungebat. qui labor, amore cæteros suo
 exemplo informandi, atque exstimulan-
 di erat illi periuicundus. Nullum librum
 nisi quem in frequenti usu haberet, in
 cubiculo suo esse sustinebat, quod ne-
 garet Religiosi hominis, quem paupertas
 ti studere oporteat, esse, vllum librum
 quem non nisi rarò inspiciat, apud se deti-

nere,

nere, cùm exigua sanè sua molestia ad bi-
 bliothecam communem eundem lectum
 ire possit. Ad extremum verò eo addu-
 ctus erat, vt præter sacra Biblia, & D.
 Thomæ Summam, nihil librorum ha-
 beret. Si quo in Sanctis Patribus, alijs-
 que scriptoribus loco inspecto opus esset,
 ad bibliothecam communem se confe-
 rebat. Comperit deinde quendam è so-
 cijs qui nuper ad collegium accesserat,
 summâ D. Thomæ carere. nam cum in
 eo collegio supra Patres, ac Magistros,
 plus quadraginta numerarentur, qui
 Theologiæ darent operam, ijs neque ex
 communi tot D. Thomæ libri singulis at-
 tribui poterant, neque verò priuatim cui-
 quam eos sibi comparandi, aut habendi li-
 centia permittitur. ergò ALOYSIVS Re-
 ctorem addit: obnixè rogat sibi vt per il-
 lum liceat summam, quæ sibi vtenda da-
 ta sit, socio illi concedere. se qui eadem
 qua contubernalis quidam suus uti pos-
 sit, hac minus egere. & fuit tam accom-
 modata ad persuadendum eius oratio,
 vt Rector annueret. id ei multò lætifi-
 simum fuit, siue quod per se dulce erat
 hoc caritatis in sodalem officium, seu
 quod egentio rem se iam factum esse sen-
 tiebat, quando proprium nihil, de
 communibus verò libris vnicum Biblio-

rum volumen in vsu haberet. Tantum mihi venit in mentem de Beati ALOYSI studijs commemorare: longè nunc plura de Christianis eius virtutibus quibus per hoc tempus florebat, supersunt dicenda. Quarum ille quidem virtutum perfectionem cum eminentem illam promptamque moribus, tum reconditam in animo sic erat affectus, vt plus decent homines Religiosi de Societate nostra, qui tum in eodem, quo ille, collegio degebamus, eoq; vtēbatur assiduò, testificari possimus ipsum præclarum, viuam spiransque earum exemplum extitisse. Duos iam ipsos annos ALOYSI in Societate exegerat, sic vt & ipse eius institutis, & illa in ipsius virtutibus acquiesceret. ergo aliquot diebus in sacris pietatis exercitationibus seorsim à ceterorum conuictu absumptis, a. d. VII. Kalend. Decemb. anno M. D. LXXVII. qui dies D. Catharinæ Virginis martyri sacer est, quo item duobus abhinc annis tyrocinijs domum intrarat, in sacello quod est in ea collegij Romani parte, qua nuper exadificatis scholis incumbit, multis arbitris, P. Vincentio Bruno qui eodem tempore Rector erat, sacrificante, Paupertatem, Castitatem, Obedientiam de more Deo vouit, quæ vota idem pater excepit.

simul

simulque cum sacra Eucharistia impertiuit. Hæc inter **ALOYSIVS** gestire gaudio, cum se iam reuera Religiosum, & ardentioribus Deo vinculis astrictum esse sentiret. Anno M. D. LXX XVIII. V. Kalend. Mart. in Basilica Lateranensi Prima tonsura initiatus est vnà cum alijs multis de Societate, in quibus fuit B. P. Abrahamus Georgius Maronita, qui deinde cum ex India Aethiopiam peteret, pro Christiana fide martyrio functus, occisus est. Pridie Kalend. Mart. eodem loco iisdem cum socijs ostiarius pridie Nonas eiusdem Lector, IV. Idus, Exorcista, IV. Kalend. April. Acolythus inauguratus est. Id in codice Collegij Romani, in quem hæc talia referri solent, annotatum est. Institit postea in omni vita ijs omnibus virtutibus abundare, quæ à Clerico Religioso postulari & expectari possint. Quas virtutes hoc loco persequi libet, quo sermo mihi est de collegio Romano, in quo ille & stabilem ferre sedem habuit, & virtutes eius in clarissima hominum luce, & admiratione versatae sunt.

Ordinar ab **HVMILITATE**, quæ fundamentum Religiosæ, perfectæque sanctitatis, & omnium custos virtutum

R 3

est.

est. qua vsque eò ALOYSIVS excellit, ut
eam in tanta donorum, ornamentorum,
que cælestium affluentia factam rectam
conseruarit, neque vnquam eorum gratia
superbia sit elatus. neque verò in alia vir-
tute vlla plus ponebat studij. Reperimus
post eius felicem mortem nonnulla de re-
bus ad pietatem pertinentibus eius manu
scripta, in quibus vnum erat, quod tibi
velut quandam omnium actionum tuarum
regulam composuerat, in quo ex-
tremo nonnullas affert rationes acqui-
rendæ Humilitatis. Id scriptum quoniam
perbreue est, & nemini non salubre
esse potest, ad verbum, vt ab eo factum
est, hic collocabo. est ergo huius-
modi.

*Primum pronuntiatum esto, tui, qui Dei causa
procreatus sis, officij esse, quando te crea-
do, ab interitu vindicando, atque in sacra-
menti sibi familiam adscribendo, ita de te merito
tutus est, ad Deum te conferre. vnde con-
ficies non modo tibi ab omni prauo facin-
re, verum etiam indifferente, aut inuice-
li abstinendum esse. Quin potius quò pro-
pius semper ad DEVM accedas, in id om-
ni studio incumbes, vt nullum factum,
nullum consilium tuum non à virtute dime-
net.*

Deinde quò rectam ad Deum viam insista-

hac alia tria pronuntiata aliè in pectus demittes.

Primum est, cum ceteris omnibus de Societate IESV, tum verò tibi cumprimis, Christi ipsius, Diuorumque, qui sub illo olim meruerunt, signa, ipsius vocatu, necessario sequenda esse. Quapropter sic statues, ut quodque munus, officium, negotium cum Christi Diuorumque exemplo consentiat, ita rationibus tuis accommodatum, tibi que amplectendum, aut fugiendum esse. Huius gratia studio tibi erit vitam praeclareque facta Christi quidem per otium cum animo saepe cogitare, Diuorum verò attento animo perlegere, & subinde ad informationem tuam accommodare. Ita fiet ut bene viuendi exemplis abundes.

Alterum, quo affectus tuus dirigas, hoc esto, eò te Religiosiore magisque pium futurum, quò tuam vitam diligentius secundum rationes aeternas, minus verò secundum temporales gubernaris, sic ut nihil ames, nihil desideres, nihil lateris, nihil oderis, aut auertere, nisi pietatis causa, tibi que persuadeas hoc demum esse Religionem, pietatemque proficere.

Tertium pronuntiatum est, ut quando Daemon crebrius, te obiecta cupiditate vana
R 4 *gloris*

gloria, & magna de teipso opinione, adoritur, quòd hæc minime munita sit mentis tue pars, iccirco maius, vel potius continuum eò studium conferas, vt humilitate, tuique despicientia non in speciem modò, sed interiore etiam animi sensu, cum illo dimices. Igitur quasdam tibi leges, velut priuatim ad tuum munus accommodatas, prescribe, à Christo Domino traditas, vsuque confirmatas, quibus seruandis in studio huius virtutis euigiles.

Quæ prosunt in Humilitatis Studio. Primum consilium esto, vti cogitemus hanc quædam virtutem hominibus præcipuè propter eorum humilitatem, vilitatemque conuenire nihilominus quia non oritur in terra nostra, necessario poscendam esse ab eò, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. quamobrem etsi superbus es, enitere tamen, quam potes demissimè Deum Optimum Maximum, per infimam illam IESV Christi humilitatem obsecrare, qui cum in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum, formam ferui accipiens, vt ne eiusdem te virtutis esse prorsus expertem velit.

Alterum consilium, vt ad celestium quæ vnquam hac virtute claruerunt opem conuenias.

Primo enim sic tecum cogita: si cum hominibus versarentur, tantum apud Deum gratia

valere

valuerunt, ut tam excelsum huius virtutis gra-
 dum contingerent, nunc cum in celo apud eum
 longè gratiosiores sint, plus etiam eorum preces
 momenti & dignitatis habituras. quādo quidem
 verò postquam summum felicitatis fastigium sūe
 affecuti, nulla sane ipsi sui submissione indigent, o-
 ra ut tibi idem beneficium impetrent. Deinde ve-
 rò illud etiam reputa, quemalmodū in terris ita
 sunt oēs à natura cōparati, ut ijs maxime cupiāt,
 qui in eadem qua ipsi arte, viuendiq; genere ela-
 borant: Ductor exercitus, exempli gratia quispiā,
 qui apud Principem plurimum possit, eos potissi-
 mum in eius gratia ponere & militari dignitate
 ornare nititur qui se militia dediderint. vir eru-
 ditionis titulis insignis eos, qui animum ad lite-
 ras adiunxerint, architectus aut Mathematicus,
 eos qui Architectura, aut Mathematicarum dis-
 ciplinarum scientia sese ceteris prestare student.
 Haud aliter cœlites, qui vnius alicuius virtutis
 gloria precipuè excelluerunt, ad eandē acquirē-
 dam ijs cum primis operam suam nuare, qui
 plura eius amore moliuntur, eorumq; commen-
 datione adiuuari desiderant. Ne igitur te pœni-
 teat singulari contentione in Beatissima Virginis
 Matris Dei, qua quantum nulla mens creat a, qua
 quidem diuinitatis sit expertis, huius virtutis de-
 cus obtinuit fidem te conferre. Secundum hanc
 ex apostolis D. Petrum tibi conciliabis, qui de se
 dicebat: Exi à me Domine quia homo pec-
 cator sum: deinde D. Paulum, qui postquam in

K 5

terti-

tertium cœlum diuinitus sublatus esset, tamen a
 deo de se modicè sentiebat, vt diceret: Venit le-
 sus saluos facere peccatores, quorum ego
 primus sum. Harum cogitationum altera cog-
 nitionem tibi dabit. quantum illorum commen-
 datio ad hanc virtutem comparandam apud Deū
 pondus habeat; altera quam ad id præstandum
 prompti sint etiam ac parati. Hæc sunt in eo
 scripto Aloylij verba, è quibus liquet, quã
 ex animo sanctæ humilitatis studio tenere-
 tur. In alia scheda, quæ item est eius manu,
 quamque ipse *Affectus pios* inscripsit, hæc a-
 it: *Desideria quæ concipis, non ita tibi Deo comen-*
danda sunt, quæ admodum in tuo, sed vti in Chri-
sti pectore sunt. Quoniam enim bona sunt, in Tesu
prius, quàm in te sint necesse est, longèq; ab eo,
quàm abs te propensiori affectu Patri æterno ex-
ponentur. & quibusdam interiectis. Cùm ali-
cuius virtutis desiderio duceris, eorum te Diuo-
rum opem implorare oportet, quibus eius eximia
laus tribuitur. verbi gratia, ad humilitatem qua-
rendã, DD. Francisci, Alexij, & aliorum; ad cari-
tatem, DD. Petri, Pauli, D. item Maria Magda-
lena, & aliorũ. Sicut enim qui munº aliquod mi-
litare à Principe terreno obtinere cogitat, citius
illud ab eo abstulerit, si summo eius copiarum
Duce, illiusque tribunis, quàm si aulae præfecto,
alijsue magistratibus domesticis conciliato-
ribus sit usus: ita cùm fortitudinem à Deo ex-
spectamus Martyribus, cùm poenitentiam Con-
fessor

fessoribus, commendati esse studeamus. & sic de singulis. Quæ verba, eandem, quam scriptum illud, quod prius attulimus, sententiam habent. Seipsum humillimo loco ducebat, eumque animi sui sensum & verbis declarabat, & factis. Nihil unquam egit, aut dixit, quod vel longo intervallo ad suam laudem pertineret. quin immò omnem illum seculi splendorem, genus, familiam, Marchionis titulos, aliaque eiusdem generis, item quæ seorsim ipsius erant, ut vim ingenij, scientiæque copiam & cætera quæ laudi esse poterant, admirabili silentio contegebat. Itaque vel ad suspicionem suæ laudis in mortem teneræ Virginis erubescerebat, & qui erubescerem videre optabat, non aliter facilius, quàm eius laudatione consequeretur. Eius rei duo duntaxat exempla, multis alijs prætermisissis, in medium afferam. Alterum dedit, cum Medicus quidam, qui ad ægrotantem visebat, laudes eius à nobilitate Gonzagij sanguinis, item propinquitatem Mantuanorum Ducum, atque ab ipsa stirpe, cognationem celebrare esset ingressus. Siquidem cum suam fortunam obscuram omnibus esse cuperet, hoc præconio vehementer offensus, Medico sui doloris

loris

loris signum dedit. Quoniam verò in cre-
 braseiusmodi laudum occasiones incurre-
 bat, immensum quantum eum claritudinis
 suorum natalium pœnitebat, & quando e-
 rat qui harum rerum memoria animum
 eius refricare, aut propter aliquod naturæ
 vel fortunæ bonum aliquo se illum nume-
 ro ducere ostenderet, id scilicet tantopere
 eius animum exulcerabat, vt nihil supra
 posset esse. Itaque præter vnum dolorem,
 quem è laude, aut honore his talibus de
 causis sibi tributo capiebat, cæteras omnes
 affectiones ex animo stirpitus euulsiſſe vi-
 debatur. Alias cum in triclinio prudenter
 sanè, & accommodatè ad pietatem, de B.
 Virginis purificatione verba de superiore
 loco fecisset, ei que merita laus tribueretur
 ab omnibus, simul atque P. Hieronymus
 Platus coràm in os, eum sermonem com-
 mendare cœpit, tanto rubore suffusus est,
 tantamque se ex ijs laudibus molestiam ca-
 pere, easque, quippe à se, vt ipse quidem pro
 insigni sua modestia sentiebat, alienas re-
 fugere significauit, vt omnium animos ma-
 gnoperè delectaret. valdè enim hac sua ve-
 recundia gratus omnibus, & amabilis eua-
 debat. Domi forisque decedere omnibus
 si quando foras cum socijs qui res domesti-
 cas curant mitteretur (in quibus vnus non
 semel cocus collegij Romani fuit) ijs prio-

res partes deferre: abnuentibus, tot huius
suae petitionis causas dare, ut illi ne eius ani-
mum contristarent, non possent non mo-
rem gerere. Verum in hoc quidem repre-
hensus est à praesidibus, qui id illum prae-
terea facere vetuerunt, ut alia deessent, certe
vel ideò, ne clerici nomen, dignitatemque
tonsuræ, cui potius, quam nimio sui deici-
endi studio seruiendum sit, minus decorè
habuisse videretur. Domi adiutorum rei
domesticæ, aliorumque simplicium homi-
num congressibus se crebrò miscebat, &
perlibenter. dato item ad mensam signo, ad
mensam ferè quandam se recipiebat, quæ
in extremo triclinij angulo, à cocis aliisque
ministris, quippe eorum officinis proxima,
plurimum frequentabatur. Mandatum
habebat à Superioribus, qui eum valetudine
afflicta, & imbecilla esse cernebant, ut ad e-
orum mensam accumberet, qui à morbo iam
primum conualescerent, neque ab ea una
cum cæteris surgeret, itemque ut ab alijs
nonnullis laboribus abstineret. Ille veritus
ne id suæ fortunæ tributum esse videretur,
superiores sapius adiit, allatisque bonis rati-
onibus docet, non esse quòd se vlla in re exi-
mius habeant, tandemque impetrauit, ut
sibi communem cum cæteris viuendi mo-
rem sequi liceret. Rogantibus verò non-
nullis familiaribus suis, ut huic maiorum
volun-

volun-

voluntati obsequeretur, verendum alioquin esse ne in morbum caderet; respondit, sibi qui religiosus esset, omni ope nitendum esse, ut eandem, quam ceteri, eadem secum religione coniuncti, vitæ rationem teneret. De morbo, dum obedientiam non relinqueret, nullum se, qui quidem ijs quæ religionis instituto comparata sunt, obeundis, sit contractus, reformidare. Habitant in Collegio Romano plerumque homines ducenti, aut etiam plures. quocirca fieri nequit ut singulis socijs, qui in eo erudiuntur, singula cubicula suppetant. ergo præfides, sacerdotibus duntaxat, magistris gymnasij, alijsque nonnullis qui vel imbecilliores sunt, vel munere aliquo funguntur singulis habitaculis disclusis, ceteros in contubernia pro suo arbitratu distributos in diversis sedibus, quæ pluribus ad studendum pluteis, lectisque sunt instructæ, collocant. Ergo cum visum esset, ALOYSIVM, quod infirmior esset, separatim à ceterorum conuictu, cubare oportere, Rectorem aggreditur, eique persuadet salubrioris ceteris exempli fore, si communium socijs cubiculo vteretur. Quia verò cum quopiam è Theologiæ studiosis degere, magnificum quiddam putabat, haud

haud grauatè, pro illis, quempiam humili-
liori loco hominem secum esse patieba-
tur. Postularat committi sibi præfecto-
ram alicuius contubernij in Seminario,
quod præter abiectiorem quam Deiamo-
relibentibus animis sustinent, magnis in
eo Præfecti afficiuntur incommodis, &
grauem, ac propè continuam seruitutem
seruiunt. Verùm, quod tanto oneri valetu-
dinem eius parem esse posse diffiderent, id
Superiores permitttere minimè sunt ausi.
Optabat insuper absolutis Theologiae stu-
dijs infimæ classis pueris Grammaticæ ru-
dimenta tradere, tum quòd locum sibi da-
ri cupiebat teneram illam ætatulam virtu-
tis, pietatisque Christianæ præceptis in-
formandi, quod officium Magistris
Grammaticæ sanctè inuidebat, & familia-
riter illos compellans Beatos nominare
consueuerat. tum quòd illum ad vilia
descendere, nihilque habere præ cæteris
eximium plurimum delectaret. Prensauit
sepius hanc prouinciam, atque vt hu-
militatis, virtutisque amore se eam pete-
re dissimulareret, confirmauit P. Rectori se
Grammaticæ rudem esse & latino sermone
vti non fatis polito. omninò, nisi hæc
didicisset, Societatis rationibus seruire
nullo modo posse. Eadem arte Præ-
fectum

factum etiam inferiorum scholarum ad-
 ribatur, ad quem subinde lucubratione-
 las qualdam, pro eius classis captu latinè ab-
 se compositas afferebat. nimirum ut ille de
 eius studio atque profectu edoctus, ad id
 quò animum intenderat, operam ei suam
 commodaret. P. Rector quò ei gratificaretur,
 simulque exploraret, essetne ut aiebat,
 latinæ linguæ ignarus, contubernalem ei
 adiunxit, qui cum de latinis literis confer-
 ret compertumque est haud leuiter ijs tin-
 ctum esse. Redijt tamen ad Rectorem, ac se
 vsu ipso cognouisse asseuerat, hac quidem
 via, quam adhuc institisset, nunquam se la-
 tini sermonis, atque Grammaticæ peritiam
 assecuturum. reliquum esse, ut eam alios
 docendo disceret. Non rarò in obsoleta la-
 cerna sportam, aut manticam gerens latiti-
 aque exultans stipem per urbem mendica-
 bar. Domi verò nullum erat tam vile, & ab-
 iectum officium, cuius non ille maiori, quàm
 homines ambitiosi dignitatis, honorumque
 studio flagraret. Feria secunda ac tertia cu-
 iusque hebdomadis, solenne illi erat, in cui-
 lina ministrare. erat verò ei negotium lan-
 ces è mensa s. blatas tergere, ac ciborum
 reliquias pauperum necessitati subleuandæ
 colligere. quando verò potestas fiebat (&
 quod ita à superioribus flagitaret, saepe fie-
 bat) illum ipsum victum pauperibus pia li-
 bera-

beralitate destinatum, sportis impositum ad collegij fores opperietibus, perferebat. Profesto item quoque die secundum scholas aliud quid contempti operis factitabat. cubiculū, aut alia sibi designata loca euerere, aut aranearum operas arundine, aut alia pertica in aulis, conclauibusque communibus tergere. Ad hoc fuit illi complures annos opera lucernas in ambulacris & exedris publicis collegij mundare, & infuso oleo, inditoque, ubi opus esset, elychnio, concinnare. quæ ministeria tantoperè eum iuuabant, ut cum lætitiā, quam animo celare non poterat, apertè ferret, qui ijs dissentium videbant, quasi triumphati gaudio, & cœlum digito tangenti gratularentur. Quod gaudium ipse iam quandam in se naturæ vim obtinuisse profitebatur, sibiq; vtrò nullo studio, aut meditatione accitū affluere. Quæ res, etsi hominum quidem Societatis, qui eas, & frequerant ipsi, & frequentari à socijs vident, animos nihil mouent, tamen cum ipsa per se, tum propter dignitatem hominum qui in ijs versantur, multum ad inflammandas hominum mentes valere constat. Ad summam, hæc vera laus ei datur, fuisse sui contemptorem ex animo, ac nusquam non sui deprimendi materiam quæsisse.

Accedebat ad hunc tam demissæ humilitatis

S

tatis

litatis amorem, perfectæ OBEDIENTIAE
 A E studium, de quo illud commemorat
 fit satis, conscius sibi fuisse ALOYSIUS
 non modò se nunquam à maiorum volun-
 tate discrepasse, aut eorù imperium min-
 isse, sed ne cupiditate quidem vlla, aut incli-
 natione, ne ea quidem, quæ primoribus
 nimi motibus fit, ad id vel leuiter incubu-
 se: nisi fortè, cum eorum iussu, à suis piete-
 tis officijs distrahebatur. quamquã ne tum
 quidem ferè nisi perrarò commouebatur
 & eum ipsum motù qui existerat, incredi-
 bili diligentia, ac celeritate componebat.
 ta fiebat, vt non voluntas eius modo, sed
 mens etiam, atque iudiciũ cum Superiorum
 sensu congrueret. Neque verò vnquam sci-
 scitabatur, cur hoc aut illud cõstitutum es-
 set, sed cognito superioribus sic placitum
 esse, nullam præterea eius approbandi cau-
 sam requirebat. Hæc perfectio obedientiæ
 ex eo nascebatur, quod superiorem quæ-
 que vice Dei fungi sibi certò persuaserat.
Siquidem, inquiebat, cum Deo, qui aspectum no-
strum fugit, obediendum sit, neq; ab eo coram
proximè mandata accipere, aut eius sententiam
exquirere possimus, dat nobis ipse huius sui man-
ris vicarios, atq; interpretes voluntatis suæ Super-
iores, per quos de omnibus, quæ nos vult, certum
res facit, usq; quippe mentis suæ nuntijs vt ob-
peremus iubet. Ita sensit B. Paulus cum ad Ephes-

ita scriberet: Obedite Dominis carnalib⁹ sicut Christo, & vt serui Christi facient⁹ voluntatem Dei ex animo. & ad Colossenses in eandem de obedientia sententiam. Quodcūque facitis ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus. sic enim intelligendū est, mandatum à Deo ipso superiore internuncio, ad nos afferrī. quare sicut, quod per Decurionem cubiculariorum, aut aliud quodvis palatinum officium à Rege aut Principe, cuiusdam clientū mandatur, nō administri illius, sed Regis, aut Principis mandatum censetur, eique à cliente pro tali morigeritur: ita etiā Religioso superiorū decreta, quasi Dei imperia per hominē ipsi denunciata, amplectēda, & prōptē & reuerēter satisfaciendū est. Ex hac persuasione oriebatur obseruātia illa, veneratio, & pietas quā aduersus superiores oēs adhibebat, scil. oēs in administrorū Dei, eiusq; voluntatis interpretum locoducebat. quamobrē mirificē eorū pręceptis lætabatur. Neq; minus apud illum momenti & auctoritatis obtinebat imus quā sūm⁹, rudis quā doctus, mediocriter, quā eximiē sanctitate, cæterisq; tali munere dignis artibus ornat⁹. nā quā Dei partes agebāt, nihil inter eos interesse rat⁹, pari omnibus facilitate dicto audiēs erat. Hoc ampli⁹ cēsebat, qui daret operā, vt in parendo hoc vnū spectaret, duplicē ex eo fructum capere. Alterum, q̄ ei nihil arduū, & laboriosum, sed

omnia facilia, & periuicunda obedienti accidunt. quippe, qui se intelligat Dei, cui feruire in beneficio & gratia deputat, voluntati obsequi: alterum quòd germanæ obedientiæ vim assequatur, ac proinde proposita ex animo legitimè obedientibus in cælo præmia, certa spe præcipere possit. At verò qui iccirco tantum mandanti obsecundat, quòd aut mandata ad eius stomachum, studiumque faciat, aut qui ea dedit, præstanti virtute, naturæque dōtibus, aut propensa in ipsum voluntate sit, is primùm nõ perindè, vt obediens, meritus videtur, neque ipsam formam, & quasi naturalem obedientis notam obtinet, quando non id obediendo secutus est, quod vnum hæc obediendi virtus intuetur. Deinde hunc talem, vbi superiorem cum alio minus, aut natura, bonisque artibus instructo, aut studio mutauerit, atque ab eo, aliena suo ingenio mandata acceperit, vehementer cruciari, multisque periculis obiectum esse, necesse est. Subijcere semet alteri quicquam humanum, ac non cælestia illa quæ diximus spectantem, fracti & vilis animi esse ducebat. Verebatur ne superiores, qui infirmitati, penuriæque virtutis sibi subiectorum hominũ se accommodent, in imperando, præcipièdoque, causas quibus ad id, quod intèdunt, eos hortatur, ex his dūtaxat mor-

ralib
quib
taba
alijc
tion
que i
lūtat
& am
mnia
Visū
atq; e
locur
neas.
faciu
clara
entia
suefa
anē d
oris i
prebe
narur
argun
tū qu
sāq; c
cunt,
nonn
fertin
cetur
antur
tur.S

talibus rebus accersūt, non plurimum ipsis, quibus imperant, nocerēt. Quapropter optabat præsides Societatis, confidenter de se, alijsq; statuere, atque in suorum vel habitationibus, vel muneribus cōmutandis, alijsq; in rebus de se decernēdis, nullā suæ voluntatis causam afferre, nisi obsequium Dei, & ampliorem eius gloriam, eaque gratia, omnia constituere. Exēpli gratia sic iubeant. Visū nobis est ad obsequiū Dei pertinere, atq; ex eius maiori gloria fore, si in illum locum te conferas, aut hoc officium sustineas. Itaq; vade. Deus id tibi fortunet. Id cū faciunt, aiebat, superiores confidentiæ, præclaræq; existimationis de virtute & obedientia subiecti indicium præbere, eum consuefacere ad proprium obedientiæ Christianæ decus amplectendum, tantoq; copiosioris ineundę à Deo gratiæ opportunitatem præbere, quanto paucioribus viātur humanarum rationum momentis. Sin hæc talia argumēta prætextusq; querantur, vñ. brā tantū quandam obedientiæ non solidā expressāq; eius effigiē subiecti persequi consuecunt, carent ijs bonis quę diximus, occasio nonnunquā datur detrectandi imperij, præsertim si est vnde facilè resciscant, aut suspicētur, aliud esse, cur officio aut loco moueantur, quā quod verbo, scriptouē pretenditur. Solebat præterea confirmare gratius si-

S

3

bi obe-

bi obediendi officium euasisse, cum experimento didicerit, mirificā quandā Dei de se prouidentiam maiorum imperijs esse declaratam. sæpenumerò enim vltro sibi non roganti à superioribus ea concessa, aut imposita, quorū desiderio vel priuata pietate, vel instinctu diuino antè tenebatur. Ita quondā euenit, vt cū loca, ad quæ Christus D.N. sub extrema supplicia circumductus est, cum animo suo cogitasset, eoque ingens illum cupido percepisset, eo die ad septem sacras ædes vrbs de more supplicatū eundi, præter consuetudinem Superior nihil huius petentem aut sperantem eadem hora accerseret, septemque sacras ædes obire iuberet. Id ei geminatam lætitiā attulit, tum quòd res ipsa per se expectata erat, tum quòd comperiebat, quantam in modicis etiam rebus pro se Deus curam gereret. Quāplurima huius generis exempla, nisi longū esset, memorare liceret. Reprehesus ab eo in cuius erat potestate, os habitumque sic conformabat, vt aperto capite, oculis humifixis, nihil excusans, nihil responsans, quicquid ille diceret, demissè, & patienter acciperet. Obiurgatus aliquando à superiore dicens, nescio, cuius rei incuria, in quam quòd animo ferè à sē sibus alienato ingrederetur, offendebat sæpius, tāta eū pœnitēdi vis incelsit, vt subita defectiōne laberetur: ex qua

mul
lach
de a
ri no
di vi
onis
dis ta
cui pi
ille r
gum
grass
dē ij
glec
& gr
in re
nam
vere
ris, fa
natu
cum
esset
esset
hil p
quin
nost
uit p
se ea
gere
tiā o
men

mul animū collegit, prosternit se ad pedes
lachrymans, tantaq; humilitate, delicti, quo
de arguebatur, gratiam precatur, vt excita-
ri non posset. Affinis est huic obediendi
virtuti obseruantia legum, quibus religi-
onis disciplina vincitur, in quibus seruan-
distam sollicita erat Aloysij diligentia, vt
cuiquam superesse videri posset. Neq; enim
ille recordari poterat, vnquam se earum le-
gum vllam vel leuissimam cogitatō mi-
grasse. Iam verò vsque eo accuratē, & rigi-
dē ijs ad verba parebat, quasi earum ne-
glectu in ingens aliquod discrimen adduci,
& graue damnum fieri necesse esset. Qua
in re tanta erat libertate nullam vt perso-
nam siue religione deuinctam, seu solutam
vereretur. Iuerat aliquando missu Recto-
ris, salutatum Roborem Cardinalem cog-
natum suum, cui roganti vt in prandio se-
cum esse vellet, negauit fieri posse, quod
esset contra quandam legem, qua astrictus
esset. Delectatus eo responso Cardinalis, ni-
hil præterea cum eo egit, nihil postulauit,
quin exciperet, nisi fortè esset contra
nostras leges. Idem Cardinalis significa-
uit postea P. Rectori Collegij Romani, vt
se ea cautione, eamq; conditionem adiun-
gere, ne quid in teneram Aloysij conscien-
tiā offenderet, vtq; spiritui diuino qui eius
mentem insideret, velificaretur. Rogatus

quondam à contubernali, quem litteras parantem scribere charta defecerat, vt dimidiatum sibi folium commodaret, metu ne legem quæ verat quicquam superiorum iniussu donare, aut vtendum dare, violaret, intellexisse dissimulans nihil tum quidem respondit, sed euestigio cubiculo egressus P. Ministrum adit oratum veniam socio chartam de sua dandi, & paulò post reuersus comiter socium appellans: *Poposcisti, nisi fallor, nuper à me chartam, eccam, inquit simulque eam impertit.* Ad postremum non latis reperio, quinam clarius, studium eius aduersus Religionis leges patefaciam, quàm si eum testificer, ijs annis quibus Religioni operatus est, nunquam eam legem neglexisse, quæ certis temporibus, ac locis silentio vti imperat, neque item eam, quæ dum studijs vacatur aliter quàm latinè loqui verat. At in hoc genere labi sanè quàm procliuè est.

Iam PAVPERTATIS religiose supra quàm credibile est studiosus fuit, In hac magis quam opulenti homines in copiarum affluentia delectabatur, & acquiescebat. Si enim in pristina fortunæ licentia sic eam adamavit, vt, quod diximus, iam tum humilis illi vellitus cordi esset, facile quiuis existima-

stim
quam
non
per a
quan
cant
ex co
nunc
cum
scalp
rum
ta ne
feru
latal
thec
est,
pret
pict
com
in cu
vna
D.C
scili
alte
tis,
Atq
alio
puli
Bre
in l

stim-

stimare potest, quid in Societate egerit, quam propriam sanctæ Paupertatis domū nominare est solitus. Itaque id omne semper abhorruit, ex quo speciem vllam quicquam sibi priuatim quasi proprium vindicantis habere videri posset. nunquam nisi ex communi copia indutus, amictusq; est: nunquam librum in vsu habuit, quem secum deferre liceret, non horologium, nō scalpellorum, aut alius generis thecam. Eorum verò quæ ad pietatem sunt comparata neque alijs largiendi causa quicquam seruabat ipse, neque alios sibi largiri valdè lætabatur. nunquam vllam reliquiarum thecam vllius generis penes se esse passus est, non coronam precatoriam è materia pretiosa aut eleganti, non priuatam vllam picturam aut tabellam. Sed nimirum aut communibus imaginibus quas reperiēbat in cubiculo, utebatur, aut certè summum vnam habebat priuatim è charta, quæ erat D. Catharinæ Virginis, & Martyris, cuius scilicet natali ad Religionem venerat, & alteram item è charta D. Thomæ Aquinatis, cuius doctrinæ studia æmulabatur. Atque has, approbantibus superioribus, aliorum precibus fatigatus, ac prope compulsus dono acceperat. Quid quod ne in Breuiario quidem quod in tyrocinio, neq; in libello officij Beatissimæ Virginis Ma-

tris quod in Collegio in usu habuit, vnquam sustinuit vel tantilla imagine, tanquam nota, vt multis est mos, preces distinguere. Quoniam verò non deerant, qui pro sua in eum pietate varia ad Dei cultum facta munuscula non modò offerret, sed etiam vltro petita à Superioribus licentia, vt acciperet prope vim intenterent, siquidem liceret, ea recusabat, sine eorum pace facere non poterat quin admitteret, ad Superiorem ea continuo deferebat, aut certè facta ab eo potestate, cum primum occasionem erat nactus, alijs donabat. Delitiæ eius erant nihil penitus ex hoc mundo possidere, nihil desiderare, atque ab omni re mortali distractum esse. Quando appetente ætate, aut hyeme pilei, ac vestes tribuebantur, nunquam ille quicquam longius, aut breuius, alitius, aut laxius esse querebatur: sed rogatus à factore fatifne aptè conuenirent: *Mibi quidem, inquit, videtur*. Immensum quantum illum viliora omnia delectabant, nullaque non in re, quæ ei obtigisset ad deterrimum quodque oculum adijciebat. Nostram verò illam legem, qua præcipitur ac iubetur, vt quilibet sibi persuadeat, quò se ipsum magis vincere, magisque in virtute proficere condiscat, eorum quæ domi sunt

sunt vilissimum quodq; sibi tributum iri, sic interpretari solebat. *Quemadmodum*, inquit, *mendicus qui circum domos, aliorum benignitatem implorat, exploratum habet, non praestantissimas vestes, quæ in adibus sint, sed maximè laceras atque obsoletas, itemque ceterarum rerum, quod postremi pretij sit, sibi datum iri: ad idem exemplum nobis, si verè paupertatem amamus, persuasum esse debet, quæ domi abiectissima nota sunt, nobis tribui oportere. ac verbo (persuadeat) eam vim subesse dicebat, ut velit certò nos cum animis statuere ita fore, atque ita fieri par esse. Ad hoc non semel Sacerdoti apud quem conscientiam expiare est solitus, narrauit in beneficij, & meriti numero ponere, quod ita voluntas Dei sæpe tulerit, ut in partitione rerum quæ singulis vtendæ tribuuntur, deterrimæ sibi obuenerent. id ille pro flagranti suo paupertatis amore, præcipuo Dei in se fauori acceptum ferebat. Nam in religione tanta verecundia se tractabat quasi è pannis, & mendicitatis fordibus se sublatum & maiorum misericordia domo acceptum ex animo sentiret. Itaque quicquid in eum conferebatur, ab egregia caritate profectum esse iudicabat. Ad mensam, parcebat ille quidem edere eum cibū, quem*

quem

quem suæ valetudini obfuturum prouidebat, ne tamen, quod minimè cupiebat, pro eo quid melius afferretur, ministros de industria fallere nitebatur. De eius castitate non est quod aliud cōmemorem nisi præstantem illum Virginitatis quæ corporis, quæ mentis thesaurum tam excellenti, atq; eximio nitore, quem altero capite primi libri persecuti sumus, semper illibatum custodisse. In sermone atq; congressionibus nihil eo veri sinceriq; amantiùs, nihil simplicius, nihil magis ingenuū fieri poterat. ergo nemo erat qui de eo quod ille aut affirmasset, aut negasset, posset dubitare, ab erat enim ab omni amphiboliæ, aut simulationis fūco. Solebat etiam asserere artificijs, dolis, simulationibus, fallacijs, ambiguitate, siue dictorum seu factorum eripi, huius seculi fortunæ deditis hominibus mutuam inter ipsos societatem. in Religione verò esse præsentia venena Religiosæ simplicitatis, certas iuuentutis pestes, quibus cum spiritu quo Religiosum prædictum esse oporteat, conuenire vix vnquam possit.

Qua de illâ domitrice corporis, cupiditatumq; refrænatrice, quam Mortificationem appellamus, erat tam cupidus malè habendi corporis, tantoq; longius, quàm vires ferrent ab eo se studio prouehi patiebatur,

tur, ut, nisi Moderatores frēnum ei iniecissent, aliquot sibi de vita annos dempturus breui fuisse videatur. Itaque nonnullis mirari se eum dicentibus, non ducere sibi Religioni, toties de afflicto seipso superiores obtundere, respondebat, se cum hinc imbecillitatem virium suarū attenderet, inde verò animum sibi ad huiusmodi penitentiæ exempla edenda concitari sentiret, optimum factu putare, rem totam ad Superiorem, quem nihil horum omnium præteriret, referre. fore enim ut is quod Deo visum esset, præterea nihil permitteret. Addebat nonnunquam se quarundam rerum potestatem flagitare, quas certum habeat minimè sibi concessum iri. quando enim non sibi, ut peruellet, ijs vacare liceat, hoc suum desiderium Deo dedicare, eique qui in eius vicem sibi moderaretur aperire, multis sibi nominibus conducibile videri. In quibus illud numerabat, quod aliorum iudicio, minus de se sublatè sentire disceret, quippe quibus, hæc talia animo meditans, non satis seipsum, in hac quidem causa nosse videretur. & verò placebat interdum Deo, ut, præter opinionem omnium, quarundam rerum licentiam obtineret. Aggressus erat eum quidam admodum seriò percunctari, cur qui cætera tam prudens esset Patrum pietatis, auctoritatisque

que

que spectata, qui toties eum vt tantam
 in seipsum seueritatem, mentisque in re-
 bus diuinis meditandis contentionem
 missam aliquando faceret, erant hortati,
 consilia parui duceret? Huic ALOY-
 vs his ferè verbis respondit. *A duplici ho-*
minum genere hæc mihi, quæ ais, consilia dari
sento. Alterum est eorum, qui vitam degunt o-
mnibus sanctitatis copijs ita perfectam, nihil vi-
in ea non imitatu pulcherrimum intuenti oc-
currat. Atque his quidem sæpe mihi ani-
mus fuit parere consulentibus. verum post-
quam animaduerti quæ mihi suadeant, ip-
sos pro se vti nolle, mihi eorum facta potius,
quàm consilia, quæ à superuacua carita-
te, meique misericordia profisciscuntur, se-
quenda putavi. Alij verò sunt, qui quorum
mibi auctores sunt, ea & ipsi in moribus suis
seruant, neque multum in pœnitentiæ stu-
dijs sunt dediti. At mihi illorum potius prio-
rum moribus & exemplis, quàm horum præ-
ceptis & consilijs viuendum videtur. Aliam
præterea huius rationem reddebat. Vere-
ri enim se vehementer aiebat, ne inter-
misso harum animaduersionum vsu, na-
tura diu in virtutis consuetudine reti-
neri non posset, sed in pristinum sta-
tum relapsa habitum patientiæ tot
annorum laboribus partum repente
perderet. Erat & hoc eius dictum,
 esse

esse se ferrum incuruum, atque ad Religionem venisse ut voluntarijs pœnis atque supplicijs perinde ac malleis corrigeretur. Dictitantibus verò perfectionem sanctitatis in interiore animi virtute consistere, & voluntati potius vim adhibendam esse, quàm corpori, respondebat: *Hæc oportet facere, & illa non omittere.* Hoc enim plerisque omnibus quorum sanctitatem mirata sit antiquitas, deinde primis Religionis nostræ Patribus, sed ante alios Beato P. Ignatio in more positum fuisse, atque hunc quidem cùm ipsum, ut in eius vita legimus, in pœnitentiæ officijs, vexandoque corpore multum fuisse, tùm in Constitutionibus præterea scriptum reliquisse, nullum ab se Professis, alijsque in stabili aliquo Societatis gradu positis vigiliarum, ieiuniorum, verberationum, orationum aliarumque pœnarum, modum poni; quòd eos in excellenti sanctimonia, tantos progressus fecisse, atque harum salutarium afflictionum, tamdiu, dum eas nihil pijs mentis functionibus obesse cognoscerent, tanto studio teneri confideret, ut fræno potius, quàm calcaribus indigerent. Illud in super etiam adijciebat Aloysius, tempus
his ab

his ab se exposcendis pœnis opportunum esse dum homo integris corporis viribus, florensque iuuentâ sit. senectutem enim morbis infestam, minus ad eas virium relinquere. atque iccirco homines sanctitate præcipuos, extrema vita, atque ingrauescente ætate, quantum in pijs mentis agitationibus processissent, tantum ferè de corporis supplicijs detraxisse; nunquam tamen ea prorsus deseruisse. Si quam illi corporis castigationem superior interdiceret, eius fructus iacturam, alio aliquo pietatis officio, vt legendo caput è libello de Imitatione Christi, adeundo templum ad diuinam Eucharistiam venerandam, aliove simili compensabat. siue staret, seu sederet, aut ingrederetur, nullum corporis aliqua molestia vexâdi tempus prætermittebat. Quia verò Superiores cum debiliorem videret, omnem illi cilicij, flagelli & extraordinariæ inediæ usum vetabant, excogitabat aliquas sui exercendi rationes, quæ neque cum Superiorum voluntate pugnarent, neque corporis valetudini aduersarentur, easque illis explicabat. Eiusmodi fuit illa cum pro solenni exercitatione de suggesto dicendi, petijt vt sibi in sociorum corona Hispano sermone dicere liceret. ratus scilicet ea re omnibus se risum debiturum, & obtinuit vt liceret. Denique eius semet cruciandâ

cruciandi ardorem vel ex hoc vno satis cognoscas, quod cum tot pœnas à se ipso toties, nullo valetudinis respectu, exigeret, complures ei denunciarūt, malè se metuerent in ipso vitæ exitu hic eum scrupulus angeret, ac malè atq; imprudenter tractati corporis in Purgatorio igne pœnas fortè penderet. Cui dubitationi cum in nouissimo morbo esset, ita vt pòst memorabo, respondit. Ad perturbationes animi coercendas haud sanè magna diligentia opus erat, quippe quas iam pridem ita sibi subiunxerat, vt ijs carere videretur. Studium in primis suum ponebat, in excutiendis omnibus animi motibus, ac si quid se deliquisse cognosceret, non nimia tristitia contrahabat animum, sed semet ad Dei pedes abijciens, seq; confessione expiaturum decernens, pacem eius poscebat. eo facto securam mentè gerebat. Id verò ab illo, de quo diximus, tyrocinij sui Magistro hauserat. Solebat enim ille cõmuniter omnibus præcipere, aduersus errata qualia in quotidiano viuendi more surrepunt appositum, & quod simul Deo acceptum esset, simul dæmonem vreret, esse remediũ suammet humilitatem coram Deo, sublata in cælũ paulisper mente his aut similibus verbis profiteri. *En, mi Domine, quàm fragilis sum & miserabilis? quàm procliuus ad lapsum: Ignosce mihi*

T

Domine;

Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum peccem. Secundum hæc verò acquiescere. Hoc itaque tenebat Aloysius aiebatque præterea, nimium de his talibus erratis affligi indicium esse hominis semet ignorantis. qui enim se nôrit, non posse esse nescium hortum suum tribulorum ac spinarum suapte sponte feracem esse. Eius omnis sollicitudo in suarum cogitationum, ac desideriorum fonte & capite inuestigando tantisper versabatur, dum reperisset, culpamne aliquam sustineret, necne, nimirum vt eam sacerdos posset exponere, re verò comperta, curam omnem deponebat. In confessionibus perspicuus erat, breuis, minimè anxius, atque vt P. Robertus Bellarminus, qui confitentem operam dabat, testatus est, propter lucem diuinitus affusam, mentisque acumen intimos animi sui recessus sic perspiciebat, vt perinde posset explicare quem ad finem cogitatio, aut desiderium, aut actio aliqua prouecta esset, tamque enucleatè, ac distinctè, ac si oculis ipsis omnia contueretur. Amabat admodum in sociorum consensu palàm obiurgari, eaque gratia præsidibus sua ipse de iacta vltro notabat in scheda verùm postremis temporibus, cum pro vituperatione laudem sibi tribui intelligeret ab ijs, qui nullam in ijs culpam reperiebant.

bant, quæ sibi ipse vitio vertebat, animum induxit tandem, huius generis reprehensiones non amplius postulare, cum diceret eas damno sibi potius esse, quam lucro.

Exercitia spiritualia B.P. Ignatij non solum propterea maximi æstimabat, quòd ad hominum mentes à peccati turpitudine ad honestæ vitæ amorem traducendas, verum etiam quòd ad suscitandos in religiosorum animis pietatis, diuiniq; spiritus sopitos igniculos aptissimum, efficacissimumq; instrumentum suppeditent. Igitur quotannis quo tempore, de more, diutius à scholis feriato licebat esse, quò illis vacare posset, veniam orabat, aliquod dierum spatium secedendi. Quoniam verò sunt illa quatuor in hebdomadas tributa, in singulas ipse sibi sententias quasdam, & præcepta, cum argumentis, quæ in qualibet tractantur, & scopo, qui petitur congruentia, latè elaborarat. Sed quia omnia eius aduersaria, quæ quidem ad pietatem pertinebant, ipso defuncto, continuò sublata sunt, præter has ad primam hebdomadem notas nihil admodum reperire potui.

*Pro exercitijs prima hebdomada. Iudicia Dei inscrutabilia, quis scit num adhuc mihi mea secularia scelera condonaue-
rit?*

Columnae caeli ceciderunt, & confractae sunt.
 Quis mihi pollicebitur perseverantiam?
 Mundus nunc in profundo malitiae iacet. Quis
 omnipotentem placabit iratum?

Viri religiosi plerique, & Ecclesiastici voca-
 tionis obliuiscuntur. Quomodo ulterius feret
 Dominus tantum regni sui detrimentum? Fi-
 deles magna tepiditate tota vita quasi ad-
 munt Deo gloriam suam; & quis eam restaura-
 bit?

Vab secularibus, qui poenitentiam differunt
 ad mortis articulum. Vab etiam Religio-
 sis, qui vsque ad eundem articulum dormie-
 runt.

His quasi excitamentis excutienda est som-
 nolentia, & renouandum propositum poeni-
 tentiae, ac Deo rectè, & immobiliter seruien-
 di.

Vera poenitentia, ex Dei amantissimi contem-
 ptu, & ignominia à me affecti, ingenti dolore
 concipitur.

Eadem, peccata grauiora ita deslere facit, vt
 etiam de venialibus omnibus maximam excitet
 compunctionem.

Eadem, eò vsque pertingit, vt non solum
 Dei misericordiam culpas remittentem ag-
 noscat, & veneretur; sed ad honorem di-
 uinae iustitiae vehementissimè cupiat iustas omni-
 suorum peccatorum poenas subire.

Hic infundit Deus bene dispositis odium gra-
 de sui

de sui ipsorum, quo excitatur, & firmatur propositum acriter in se ipsum per poenitentias etiam externas sauiendi.

LAUS DEO.

DEi tanto amore ardebat, ut nullo non tempore ac loco, quoties eius mentio fieret, non ita inflammaretur, ut in ipso etiam vultu signa quaedam emicarent. Præstitit & singulari in cæteros mortales caritate. Ea permotus crebrò ad valetudinaria ægris feruitum eundi facultatem quærebat. Eò verò cum venisset ægrorum lectos componere, cibum ijs ministrare, pedes lauare, pauimentum verrere, ad patientiam, criminumq; sacram cõfessionem singulos hortari. Intra domesticos verò Religionis parietes, ad ægros quotidie visendi perpetuam licentiam impetrarat. Ergo in hoc officio assiduitate & diligentia omnibus anteire, nullo delectu omnes adire, solari, & si quando ob capitis dolores maiorum iussu vacaret à studijs, valetudinarijs nauare operã, cultros, ac cochlearia eluere, mensam sternere, alia denique ægris, aut ex ægritudine conualescentibus ministeria præstare. Neq; verò, quo erat zelo salutis omnium vehementer incensus, promptius corporum curam suscipiebat quam mentium. itaque si per suos Præ-

fides licuisset, pro eo ac tum in seculi libertate, tum in religione ardentibus votis semper expetiuerat, ad conciliandos Christo Ethnicos in vltimas Indiae oras nauigasset. Porro necdum ipse quidem ad nauandam externorum hominum salutem operam, adhiberi poterat. quippe cum id sit eorum qui absoluto studiorum decursu, sacerdotioque initiati, confessionibus audiendis, concionibus ac sermonibus habendis, alijsque similibus officijs destinantur. Interea ipse haud segniter, atque, ut erat admirabili prudentia diuinitus imbutus, multiplici arte eorum qui iisdem seculum religiosae vitae rationibus ac necessitudine connexi essent, progressiones in sanctioris instituti studijs adiuuabat. nam cum in eius vita, quae ab omni reprehensione aberat, pulcherrimum illis exemplum esset propositum, insuper ipse Rectorem consuluit: placeretne ab se effici, ut meridie ac vespere ijs horis quae dantur remissioni animorum, non amplius sermones de literis, alijsque de rebus indifferentibus (nam de vanis & inutilibus nunquam licet) sed de ijs solum quae ad pietatem facerent, inter socios miscerentur. Praerat per id tempus studijs pietatis, in eo Collegio Paderbornae

Hier

Hieronymus Vbaldinus, qui cum se Ec-
clesiastico magistratu quem in vrbe ges-
serat, abdicauisset, Societati se dedide-
rat, atque in ea per insignem sancti-
moniam omnem reliquam peregit æta-
tem Huic etiam A L O Y S I V S quod ha-
bebat in animo, postquam iam Rectori
probabatur, patefacit, rogatque vt ipse i-
tem ad hæc incepta perficienda allabo-
ret; simul Deum vt ea bene euenire ve-
lit multis precibus orat. Secundum hæc
delectos ex omni collegio aliquot ado-
lescentes præclara omnes in res cœlestes
voluntate, quos suis consilijs opportuni-
ores existimauit, conuocat, & sibi in o-
ptatis esse docet, vtilitatis animi sui
caussa, eo tempore quo aberrare nonni-
hil à grauioribus curis, & familiares cœ-
tus agere liceat, cum ijs interdum de di-
uinis rebus colloqui. Ad hoc ipse quoti-
die, ne quando ad loquendum idonea
materia deesset, libellum aliquem de præ-
ceptis pietatis, aut alicuius è cœlitibus vi-
tam semihoræ spatio lectitare. denique
cum his socijs rei initium facit. Er-
go si in se inferiorum circulum venis-
set ipse princeps salutaris sermonis or-
diendi erat, quem cæteri mirificè eius
verbis excitati magno gaudio sequebantur.

Sacerdotibus, seque maioribus quaestio-
nem aliquam discendi studio de pietate
ponebat, eorumque sententiam exquire-
bat. ita colloctionis de diuinis rebus prin-
cipium dabat. Quanquam ne id quidem
erat necesse, quando illi, simul ad se acce-
dentem cernebant, certi alienis sermo-
nibus minime delectari, omnes, etiam lu-
periores, ut eius animo obsequerentur, ab-
rupto, si quem alium instituisset, sermone
ad sacra flectebant. Cum versaretur inter
æquales, si quidem erant ex ijs quibuscum
Societatem nuper fecerat, de sanctis re-
bus differere nullius erat negotij: sin e-
rant alij non dubitabat vltro exordiri ali-
quem de pietate locum tractare, in qua
illi, quippe homines Religiosi, cum pro-
gressus facere studerent, haud grauate
se eodem deduci patiebantur. Quando
aut è tyronum domo, aut aliunde stu-
diorum causa recens quispiam aduene-
rat, eum aut adoriebatur ipse per sese, aut
ad eum aliquem quicum ille tyrocinium
posuisset, aut familiaritate aliqua con-
iunctus esset allegabat, &, quoad pote-
rat, ei ad conseruandum, quem in ty-
rocinio hausisset, Religionis ardorem,
opitulari nitebatur. Ergo simul ille pe-
dem in collegium intulerat, insinuare
vltro in eius consuetudinem, denun-
ciare

ciare
atqu
ret, t
in pa
vsu c
mina
cele
com
rent
tere
genc
indi
dem
quid
bus r
dibu
sion
tant
in ill
mè f
illan
recti
miso
taba
com
neg
sibi
dum
mou
pra

giare confidenter, siquidem sibi constare, atque in pietatis studio procedere cogitaret, non defuturam sodalium copiam qui in partem iuuarent: interea dum singulos usu cognosceret, quina, aut sena eorum nomina edebat, qui cæteris studio, atque usu cælestium rerum antestarent. Hos deinde commonefaciebat, ut cum illo se consociarent; & procedebat ex animi sententia. Præterea si quem è collegio intelligeret, ad agendas pro dignitate religionis partes, opis indigere, eius animum omni conatu sibi demereri laborabat, ac securus tum quidē quid ea res alijs sermonis daret, compluribus non modò diebus, sed etiam hebdomadibus in meridiana, vespertinaque congregatione cum eo versabatur quotidie. Vbi iam tantum in studio absolutæ sanctitatis, quâ in illo requirebat, profecerat, ut eum minime suæ operæ pœniteret, tum verò sensim illam familiaritatem dissuebat, cum diceret rectioris se omnibus exempli fore, si promiscuè ageret cum omnibus: deindè hortabatur, ut quàm optimis sese copularet, commemorabatque ei nonnullos: tum ijs negotium dabat, ut cum eo se congregarēt: sibi liquere illum rerum optimarum cupidum esse: denique postquam ab vno se dimouerat, ad alium se conferebat. His tam præclaris studijs, atque operis in paucis hebdomadi-

domadibus compluribus adiumento fuit,
 & eorum etiam, qui plurimum refrixisse
 videbantur, ad Dei amorem animos inflā-
 mauit. Itaque vidisses vniuersum Collegi-
 um Romanum flagrantibus diuini spiritus
 ac pietatis studijs tantopere incensum, vt
 nemo non eximiam quandam Dei volun-
 tatem agnosceret. Memini me, cum plus
 ducenta capita in eo collegio censerentur,
 æstiuis diebus, interea dum à studiorum la-
 boribus animos recreari licet, per hortum
 ac porticus binos, ternos, quaternos, vt a-
 solet, vnà omnes spatiantes sæpe collustra-
 se oculis, & quoniam omnium sensum satis
 tenebam, liquet mihi nullum inter omnes
 ordinem fuisse, in quo non de Deo verba
 fierent. Diceres non ad laxandos animos,
 sed ad ferios de diuinis rebus sermones,
 conuentus haberi, è quibus multi haud mi-
 norem, nonnulli etiam maiorem se fructū,
 quam ex oratione ipsa percipere fateban-
 tur. id quod eò præcipuè eueniebat, quòd
 interim dum cœlestes sensus, quos inter
 precandum hausisset, incredibili candore
 quisque in medium proferret, quasi
 alter de alterius lumine suum lumen ac-
 cendebat. Atque hæc omnia adeò liben-
 tibus, lætantibusque omnium animis ge-
 rebantur, vt nemo non tristis, ac mor-
 stus ad sua se studia relaturus esset, si
 quando

quando fortè euenisset, vt remissio-
nistempore nihil quod ad pietatem con-
ferret, egissent. Hi erant sermones foras a-
nimi caussa deambulatum egredientium,
hi quo die scholæ intermittuntur, in
urbana villa ludi & oblectamenta, qui-
bus, cùm bini, terni, quaterni plurifari-
am ad colloquia salubrium rerum se-
cessissent, nihil videbatur posse fieri iu-
cundius. Iam verò per longiores vaca-
tionum ferias, quæ Septembrem & Octo-
brem tenent, solent adolescentes, qui in
collegio Romano litteris vacant, à scho-
lisferiati, ad vires à contentione studi-
orum aliquot diebus confirmandas, mit-
ti in Tusculanum. Huc igitur eo tempo-
re bona Præsidum venia alius libellum
de Imitatione Christi, alius Diui Fran-
cis, alius Diuæ Catharinæ Senensis, a-
lius Beati Patri Ignatij vitam secum
afferebat: non nemo Annales Familiæ
Diui Dominici, alius Diui Francisci in
manus sumebat: erat quem Confessio-
nes, ac soliloquia Diui Augustini, item
quem sermones Diui Bernardi in Canti-
ca delectarent, quidam qui maiores
in cognitione diuinarum rerum pro-
gressus habebant, res gestas Beatæ
Catharinæ Genuensis non mediocri
cum voluptate voluebant: alij quorum
ani-

Animus ad sui ipsorum despicientiam magis
 inclinabat in præclaris Beatorum virorum
 Jacoboni, & Ioannis Columbini facinori-
 bus lectitandis multi erant. Horum, aliorū-
 que librorum lectione imbuti prima luce,
 primaque vespera bini terniæ in vicinos
 colles corpora exercitatum exhibant, atque
 interea quæ legissent, inter se narrabant. In-
 terdum verò decem aut duodecim fortè
 coeūtes, in syluis, ac nemoribus ad piè col-
 loquendum confidebant, tanta iucundita-
 te, feruore, sensuque pietatis, vt cœlestes
 angelos referre viderentur. Itaque Tuscu-
 lanum otium haud minus ad sanitatem ani-
 morū valebat, quàm corporū, eratq; alter
 alteri specimen, quod intueretur, & calcar,
 quo ad persequenda diuina instituta concitaretur. Harum rerum testes sunt tot So-
 cij, qui cum earum spectatores, atque pars
 essent, etiam fructu sunt gauisi, iamque a-
 lius in alijs terrarum oris in Domini vinea
 colenda elaborant. Qui cum illas ALOY-
 SIO velut principi auctori ferrent acceper-
 tas, eum ferebant in oculis, tollebant in cœ-
 lum, pietate complectebantur, eius lateri
 hærebant, ab eius ore pendebant assiduò.
 quod si minus liceret, perinde mœrebant,
 ac si ad rem quampiam sacram, eorumq; fa-
 luti, & perfectioni virtutis, in primis vtilem
 aditus esset interclusus. Adiuuabat hunc o-
 mnium

mnium aduersus eum amorem, quod arcū non semper habebat intentum, sed ad opportunitates locorum, temporum, personarum prudenter & consideratè, admirabili spiritus suauitate, sese accommodabat. itaque licet in agendo serius esset & intentus, in communi tamen consuetudine, nihil in eo tetricum, nihil molestum, sed mira comitas, lepos, affabilitas aduersus omnes. Interdum dictum aliquod argutè & ingeniosè iacere: interdum fabellam, seu narratiunculam ad hilaritatem compositam exponere: nusquam tamen à modestia, quæ religiosos decet, discedere. Atque hic B. ALOYSII primis duobus annis, quibus in Collegio Romano degit, vitæ cursus, & fructus fuit.

CAPVT SEXTVM.

*MITTITVR IN PATRIAM AD
sedandas discordias, quæ inter Ducem
Mantuanum, & Marchionem ipsius
fratrem graues extiterant. uti in eo
negotio se gesserit, feliciter-
quæ processerit.*

HOratio Gonzaga Sulphurini regulo Mantuæ nuper extincto, eius ditioni subiecta regio, quæ est in Cæsaris clientela, hære-